Wanda Brzeska

Data urodzenia: 19 listopada 1893

Miejsce urodzenia: Krotoszyn

Data śmierci: 10 marca 1978

Miejsce śmierci: Jabłonowo Pomorskie

Rodzice: Józefa Węgierska, Julian Brzeski

Profesja: etnografka

Słowa kluczowe: etnografia, literatura, dramatopisarstwo, poezja, tajne nauczanie

Biogram[1]

Wanda Brzeska urodziła się w Krotoszynie 19 listopada 1893 r., w rodzinie właściciela ziemskiego Juliana Brzeskiego i hrabianki Józefy z Węgierskich. Była najmłodszym z dziesięciorga dzieci. Edukację odbywała głównie w szkołach zakonnych. Po zdanej w 1912 r. maturze wróciła do Krotoszyna i zajęła się tworzeniem bibliotek ludowych w okolicach, a także pisaniem i wystawianiem sztuk teatralnych w pobliskich domach ludowych. Jeszcze w czasie pierwszej wojny światowej podjęła naukę na kursach w Poznaniu, które umożliwiły jej aplikowanie na tamtejszy uniwersytet. Uczęszczała na zajęcia z etnografii, etnologii, prehistorii, filozofii i polonistyki. W 1926 r. uzyskała stopień doktora filozofii. Podczas studiów poznała też Bożenę Stelmachowską, z którą współpracowała przy wielu przedsięwzięciach naukowych aż do końca jej życia w 1956 r.

W latach trzydziestych XX w. wspólnie z Bożeną Stelmachowską gromadziła eksponaty dla powstającego Muzeum Kaszubskiego. Były one także autorkami wystawy stałej w tym muzeum. Ponadto Brzeska pisała głównie powieści i nowele. Jej najbardziej znanym dziełem jest wydana w 1938 r. *Sprawa gminy Ceynowy*, ale jest ona autorką czterech powieści, a także licznych nowel, sztuk teatralnych i wierszy. Wiele z jej dziel powstało pod pseudonimami. Używała: Zbigniew Topór, Jan Pałucki, Eminus i Z. T., F. Z., C.W.

[1] Praca naukowa dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki" nr projektu NPRH/F/SP/0086/2024/13, kwota dofinansowania 1 119 240, 00 zł., całkowita wartość projektu 1 119 240, 00 zł.".

We wrześniu 1939 r. wraz ze Stelmachowską opuściła Poznań i przeniosła się do Generalnego Gubernatorstwa. Przez jakiś czas ukrywały się w Warszawie, a potem także w Świdrze i Pruszkowie. W czasie okupacji wykładała na tajnym Uniwersytecie Ziem Zachodnich. Pracowała także w departamencie informacji i prasy Polskiego Państwa Podziemnego.

Po wojnie zajęła się tworzeniem zakładu etnografii na uniwersytecie w Poznaniu. Brała również udział w licznych wyprawach etnograficznych na Ziemie Odzyskane. Były one organizowane przez Katedrę Etnologii i Etnografii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdzie pracowała Bożena Stelmachowska. Wanda Brzeska porzuciła pracę naukową w 1959 r., niedługo po śmierci przyjaciółki. Do 1962 r. pracowała w muzeach w Kartuzach i Kwidzyniu. Po przejściu na rentę zamieszkała w Toruniu i podjęła studia w Instytucie Wyższej Kultury Religijnej w Lublinie. Po ich zakończeniu w 1969 r. została przyjęta do Domu Generalnego Zgromadzenia Sióstr Pasterek w Jabłonowie Pomorskim.

Zmarła 10 marca w 1978 r. w Jabłonowie Pomorskim.

Bibliografia

Źródła:

Archiwum Zgromadzenia Sióstr Pasterek w Jabłonowie Pomorskim., *Wspomnienia o ś.p. pomocnicy dr Wandzie Brzeskiej.*

Brzeska W., *Sprawa gminy Ceynowy*, Wejherowo: Wydawnictwo BIT, 2020.

Opracowania:

Kwaśniewska A., *Udział Wandy Brzeskiej w badaniach etnograficznych Pomorza*, „Acta Cassubiana" 10 (2008), s. 41–56.

Kwaśniewska A., *Wanda Emilia Maria Brzeska (1893–1978)* [w:] *Etnografowie i ludoznawcy polscy. Sylwetki, szkice biograficzne*, t. 4, red. A. Spiss, J. Święch, Wrocław: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, 2014, s. 10–16.